№ 42 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 10

1905

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

№ 42 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 10

Նունէ Գրիգորեան Բուդաղեանեանց զաւակներով, Բարսեղ Սողոմոնեան Բուդաղեանեանց, Վարվարէ Սողոմոնեան Շահգեօզեանեանց և Միրոն Գրիգորեան Փալասաղեանց ցաւօք սրտի յայտնում են իրանց բարեկամներին, ազգականներին և ծանօթներին, առաջնին իր ամուսնու, երկրորդներին իրանց հօր, երրորդը և չորրորդը իրանց սիրելի եղբօր և փեսայի

ԻՍԱՀԱԿ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԵԱՆՑԻ

մահվան մասին, խնդրում են հոգու բարի յիշատակին ներկայ գտնվել, մարտի 12 ին, առաւօտեան 10 ժամին, իր բնակարանից, Վանքի եկեղեցին, իսկ թաղումը Խոջիվանքում: Առիթը ... 7 ժամին.
1—2

Մարգարիտ Միքայէլեան Աբիեանցը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը այն բոլոր անձանց, որոնք յարգել են իր ամուսնու

ՄԻՆԱՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԱԲԻԵԱՆՑԻ

յ ի շ ա տ ա կ ը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տեղական լեզուների հարցը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Աստրախանից, Նամակ Գանձակից. Բագուի աղէտի զոհերի օգտին. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի լուրերը.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Լաւ մարդու յիշատակին.

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐԻ ՀԱՐՑԸ

I

Այն հարցերի շարքում, որոնք այժմ հասարակութեան ամենալայնաշրջան հետաքրքրութեան առարկաներն են կազմում, շատ պատուաւոր տեղ է բռնում տեղական լեզուների հարցը: Կառավարչական շրջանները աւելի ուշադիր են դարձել դէպի այդ հարցը, բայց դեռ որոշ յայտարարութիւններ և կարգադրութիւններ չեն արված իրականութեան մէջ:

Տեղական լեզուների հարցը կարևոր է, ոչ միայն իբրև մի հարց, որ շատ մօտ է մեր երկրի ազգաբնակութեան սրտին, այլ և այնպիսին, որ ունի պետական մեծ նշանակութիւն:

Եւ ահա ինչ տեսակէտով:

Այժմ աւելի, քան երբ և իցէ, կառավարչական շրջանները համոզվել են, որ սկզբնական կրթութիւնը պէտք է կարելին չափ մեծ ծաւալ և ընդարձակութիւն ստանայ և եթէ հնարաւոր է, նոյն իսկ դառնայ պարտաւորական ազգաբնակութեան համար: Միւս կողմից յայտնի է, որ հանրային կրթութիւն կազմակերպելու գործը կը պահանջէ իւրաքանչիւր տարի չափազանց մեծ ծախքեր, ահագին միլիօններ, որոնց ձեռք բերելը այնքան էլ հեշտ չէ պետական գանձարանի համար, մանաւանդ այժմ, երբ պատերազմը խլեց մեծ գումարներ պետութիւնից: Եւ որպէս զի մի այդպիսի մեծ ծրագիր կարելի լինէր իրագործել, անշուշտ, պետութիւնը պէտք է դիմէ ժողովրդի աջակցութեանը և բանայ դպրոցներ ժողովրդի տուած նպաստներով:

Իսկ ժողովրդական մասսաները կարող են առատ զոհաբերութիւններ անել կրթական և դպրոցական գործի համար այն ժամանակ, երբ կրթութեան գաղափարը նրա համար շօշափելի է իր օգուտներով, երբ կրթական գործի կազմակերպութիւնը համապատասխան է նրա իղձերին և փափագներին:

Ժողովուրդը, որքան էլ նիւթապէս նեղված լինի, կը գտնէ աղբիւրներ իր հարազատների, իր մատաղ սերնդի կրթութեան համար, կը գտնէ, երբ նրա սրտին մօտ կը լինի դպրոցը: Իսկ մեր ժողովրդի համար դպրոցի ամենագրաւիչ և էական կողմերից մէկը այն է համարվում, որ նրա զաւակը ստանայ մայրենի լեզուի հիմնաւոր գիտութիւն: Ժողովուրդը ցանկանում է, որ նրա զաւակները կարողանան մայրենի լեզուով կարդալ-գրել, բանիմաց մարդիկ դառնալ, օգտվել գրքից և լրագրից, ծանօթանալ իրանց մատենագիրների երկասիրութիւնների հետ և առհասարակ հաղորդակից լինել դրսի աշխարհի հետ:

Տեղական լեզուների հարցը, որ միշտ հերթական է եղել, այժմ դարձել է սրտիպողական և պահանջում է, որ նրա լուծումը իրականանայ կարելին չափ շուտով: Առանց այն էլ շատ է ուշացել նրա նպատակայարմար լուծումը կեանքի մէջ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ

—

Փետրվարի 25-ին

Ծանր և յուզիչ լուրերի տակ ենք բոլորում մեր օրերը: Ոչ ոք իրան երաշխաւոր չէ համարում թէ վաղը կամ միւս օրը Բագուի, Երևանի, Կուրսկի դէպքերը չեն կրկնվի և այստեղ:

Սրանք ունեն, ի հարկէ, իրանց հիմնական պատճառները:

Դեռ անցեալ շաբաթ յամառ կերպով պտըտվում էին լուրեր, թէ փետրվարի 19 ին պիտի տեղի ունենայ հայկական և հրէական ջարդ: Երևակայեցէք հայերի դրութիւնը: Ջարդ, ում կողմից՝ թուրքերի՞, ռուսների՞, պարսիկների՞—բոլորս մնում էինք զարմացած:

Ոչ մի քաղաք չէք գտնի, որտեղ լինի այնքան բազմացեղ ազգաբնակութիւն, որքան Աստրախանում. այստեղ կան «Զօլօտոյ օրդայից» մնացորդ թուրքեր, կան պարսիկներ, հրէաներ, ղրղզներ, ղալմուղներ, գերմանացիք, լեհացիք, էլ չենք յիշատակում տիրապետող տարր՝ ռուսներին: Այդ բազմացեղ ազգերը երբէք չեն իմացել, թէ ինչ բան է փոխադարձ թշնամութիւն, փոխադարձ ատելութիւն: Օրինակելի յարաբերութիւն են ունեցել թուրքերը հայերի հետ: «Զօլօտոյ օրդայի» այդ ստուարաթիւ մնացորդները, ճիշտ է, դեռ ոտք չեն դրել ոչ մի ինտելիգենտ պաշտօնի, նրանք չունեն քաղաքային վարչութեան մէջ իրանց ներկայացուցիչը, չունեն միջնակարգ դպրոցում աշակերտներ—բայց և այնպէս մի օրինակելի և խաղաղ բարքի տէր ժողովուրդ են: Դարերի ընթացքում պարապել են և պարապում են պարտիզպանութիւնով, մանր առևտրով, կառապանութեամբ: Իսկ այդ բաներով չէ պարապում հայը: Ուրեմն տնտեսական պայքար դրանց մէջ տեղի ունենալ չէր կարող, ի հարկէ: Փոքրաթիւ պարսիկները, ճիշտ է, պարապում են մրգավաճառութեամբ, ինչպէս և օտարական հայերը, սակայն դրանք փոխադարձ այնպիսի յարաբերութեան մէջ են, որ երազել անգամ չէ կարելի ընդհարման մասին: Այդ ազգութիւնները մէկ-մէկու մօտ երթևեկութիւն ունեն մինչև անգամ: Ուրեմն ինչպէս կարելի էր դրանց կողմից յարձակում սպասել:

Բայց և այնպէս տագնապը մօտենում էր, վախը սաստկանում, մանաւանդ որ փետրվարի 20-նն էլ կիրակի օր էր:

Իսկ վերջերս այդ լուրերը սարածվեցին նաև պարսիկներն մէջ միայն հակառակ ուղղութեամբ, այն է՝ թէ հայերը մտադիր են յարձակվել դրանց վրա: Ամենքիս համար պարզ էր, թէ ինչ մտքով և որպիսի շրջաններից են դուրս գալիս այդ լուրերը—և հայերը սկսեցին լուրջ կերպով մտածել իրանց դրութեան վրա: Սկսեցին ժողովվել, մի քանի անգամ պաշտօնական անձնաւորութիւնների յայտնեցին ...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԼԱՒ ՄԱՐԴՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

—

Բագուի լրագիրներից մէկի առաջին երեսում—մի շարք սև յայտարարութիւններ: Սև ենք անուանում մենք, լրագրական աշխատողներս, այն յայտարարութիւնները, որոնք հաստ սև շրջանակների միջից գուժում են մէկի մահը:

Պատահում է, որ դրանք շատ են լինում մի օրվայ մէջ. պատահում է, որ լրագրի առաջին երեսը մի ամբողջ գերեզմանոց է ներկայացնում: Այդպէս էր և Բագուի լրագրի այդ համարը: Եւ այդ սևերի մէջ մէկը, մի անուն, դրոշմված խոշոր, սև տառերով, պարզ ու անողոք, անհերքելի, ինչպէս ինքը, մահը:

Ճիշտ էր, ուրեմն: Սխալ չը յայտնվեց այն լուրը, որ ես լսել էի երկու օր առաջ: Բայց որքան ցանկանում էի, որ լուրը սխալ լինի, սուտ լինի: Ո՞ւմ չեն ծանօթ այն րօպէները, երբ մարդու սիրտը ըմբոստանում է նոյն իսկ ամենապարզ, բացարձակ ճշմարտութիւնների դէմ, երբ նրանք չափազանց դառն են լինում, չափազանց ցնցող՝ իրանց տխուր բովանդակութեամբ:

Ի՞նչպէս,—մի ամբողջ մարդ՝ մարդ իսկական, լաւագոյն մտքով և արժէքով—այդպէս հասարակ, սովորական կերպով անյայտանայ, դառնալով սև տառերով արձանագրված մի անուն սուգի յայտարարութեան մէջ...

Թէև օրէնք է դա, թէև կեանքիս մէջ շատ ու շատ անգամ եմ կանգ առել այդ դժբախտ, վրդովեցուցիչ հարցի առջև, բայց և այդպէս, սիրտս դարձեալ բողոքում էր, չէր ուզում հաշտվելու ծանր լուծի տակ մտնել. նա որոնում էր նեցուկ, որոնում էր մխիթարութիւն—աւա՜ղ—միայն չը հաւատալու մէջ...

Եւ դարձեալ նա ընկճվեց, դարձեալ ընդունեց, որ վաղանցուկ, անհիմն մի պատրանք էր ուզում ստեղծել իր համար: Ռուսերէն և հայերէն խոշոր տառերը ապացուցին, որ իրականութիւնը անջնջելի է, որ նա, այո, չը կայ այլ ևս:

Ո՞վ:

«Մեր Քրիստափորը»:

Քրիստափորներ շատ կան: Բայց մի հատիկ էր այն Քրիստափորը, որին անփոփոխ կպած էր այդ մտերմական «մեր»-ը: Ամեն մէկը նրան համարում էր իրանը: Եւ նա իր ամբողջ էութեամբ մի փայլուն փաստ էր, որ դա սխալ չէ, որ ինքը պատկանում է ամենքին և ամենքից յետոյ, ամենքից քիչ՝ իրան:

Ես գոնէ այսպէս էի ճանաչում և հասկանում Քրիստափոր Միքայէլեանին մեր ընկերական շրջաններում:

—

Եօթը-ութ տարի առաջ էր: Լրագրական գործը գիշերային երկար աշխատանք էր պահանջում, և ես յաճախ խմբագրատնից դուրս էի գալիս գիշերվայ ժամի 2-ի կամ 3-ի միջոցներին:

Այդ ժամերին, երբ երթևեկութիւնը Թիֆլիսի փողոցներում դադարում է և քնէած մեռելութիւնն է սկսում տիրել ամեն տեղ, ինձ շատ յաճախ վիճակվում էր մի շատ ախորժելի հանդիպման ուրախութիւնը: Գօլօվինսկի պրօսպեկտում, Կօզլօվսկու տպարանի կողմից, իր հանդարտ, բնորոշ քայլերով, դէմս էր գալիս «մեր Քրիստափորը»:

Նա էլ լրագրական անանուն, անյայտ բանուոր էր: Լոկ ապրուստի միջոցներ գտնելու համար տարիներից ի վեր կատարում էր «Новое Обозрѣніе» լրագրի սրբագրիչի մաշեցնող պաշտօնը:

Հանդիպում էինք իրար, մոռանում էինք յոգնածութիւնը, գիշերային ուշ ժամը, յաջորդ առաւօտից սպասող աշխատանքը: Եւ մոռացողը ես չէի երբէք, այլ նա, միմիայն նա: Այդ կարողութիւնը առատ չափերով նըրան էր տրված:

Սկզբում մի փոքրիկ նախաբան նրա կողմից, մի քանի միանման ստէրէօտիպ խօսքեր թէ այս գիշեր գործակալական հեռագրներն ուշացան և նա նոր միայն վերջացրեց դրանց սրբագրութիւնը: Բայց այդ խօսքերի մէջ բանուորի գանգատի, յոգնածութեան նշոյլ անգամ չէր նկատվում: Կեանքի հանգամանքները, որոնք այս կամ այն կերպ ազդում են անձնականի վրա, ոչինչ նշանակութիւն չունէին նրա համար: Այդ կողմից «մեր Քրիստափորը», չը նայած իր վտիտ, փխրուն արտաքինին, երկաթէ մարդ էր: Ճիշդ երկաթէ: Միայն երկաթը կարող է այնքան անհոգի սառնութեամբ վերաբերվել դէպի աշխարհը դղրդեցնող կենսական հոգսերը—զգեստի, ուտելիքի, կուշտ ու հանգիստ լինելու հոգսերը...

Թերթև առաջաբանից յետոյ նա իսկոյն անցնում էր օրվայ խօսք ու զրոյցներին, փաստերին, բէալականութեան: Պրծա՛ւ: Այլ ևս չէր կարելի դուրս գալ նրա դիւթող իշխանութեան տակից:

Ու մենք հանդարտ, դանդաղ սկսում էինք քայլել խուլ ամայութեան մէջ: Մենաւոր, ուշացած, շտապող անցորդները, մի մի անգամ դղրդացող կառքերը—ոչինչ, ոչինչ չէր կարող կտրել խօսակցութեան թելը, գրաւել իմ ուշադրութիւնը դէպի մի այլ կողմ: Թիֆլիսի լապտերների աղօտ լուսաւորութեան մէջ այդ վտիտ, գունատ, բայց համակրելի, ինտելիգենտ դէմքն էր, որ ամեն անգամ նոր և նոր ոյժով, գրաւչութեամբ յափշտակում էր իմ ամբողջ ուշքն ու միտքը: Սպիտակ ակնոցների ետևից նայող բարի աչքերը, շրթունքների վրա մշտապէս խաղացող մեղմ ժպիտը, որ փոսիկներ էր կազմում նօսր միրուքով ծածկված այտերի վրա,—այդ բոլոր քնքոյշ, հանդարտ գծերը այնքան հարազատ, այնքան մըտերմական էին, որ չէր կարելի նրանց համար չը մոռանալ և՛ քուն, և՛ հանգստութիւն:

Եւ ես տարվում էի նրան լսելու, նրան առարկելու, հակառակվելու, նրա հետ վերջ ի վերջոյ համաձայնվելու հաճոյքով: Եւ ինչն էր այդ հաճոյքի գաղտնիքը: Ո՛չ հռետորական կարողութիւն էր տուած նրան, ո՛չ նոյն իսկ միջակ պերճախօսութիւն: Բայց կեանքի հարուստ փորձը, ուժեղ ու առողջ լօգիկան, զարգացումը, լուսաւոր հայեացքները գրաւիչ, ախորժալուր էին դարձնում նրա հասարակ, անարուեստ խօսքը:

Այդքանը, ի հարկէ, բաւական չէ: Լսելով նրան, իսկոյն կարելի էր հասկանալ թէ ինչով է ապրում ապրուստի վերաբերմամբ այնքան անհոգ այդ մարդը, թէ ո՞րն է այն կերակուրը, որ կեանքի ջերմութիւն, եռանդ էր պահպանում այդ կազմուածքի մէջ: Ահա այս էր գլխաւորը:

Մեր Եղիշէն, նկարագրելով հինգերորդ դարի հայ հերոս կանանց, նմանեցնում է նրանց անմարմին ճպուռների, որոնք ապրում են իրանց երգերի քաղցրութեամբ, կերակրի կարիք չունեն, կենդանի են մնում միայն օդը ծծելով և անմարմին էակների օրինակն են հանդիսացնում:

ծրագիրներ կազմել և նախապատրաստական միջոցների դիմել: Խորհրդակցեցին Թեմական առաջնորդի հետ. որոշումներից մէկն էլ եղաւ այն, որ դիմեն փոխ-նահանգապետին (նահանգապետը բացակայում է) և պաշտպանութիւն խնդրեն: Փոխ-նահանգապետը խոստացաւ և վստահեցրեց, որ շատ տեղերում կան զօրքեր և թէ ոչինչ չի լինի: Սակայն երկիւղն այնքան մեծ էր, որ շատերը դուրս գնացին քաղաքից, շատերը տեղափոխվեցին ռուս ընտանիքներ և ամսի 19—20-ը խիստ երկիւղի տակ անցկացրին:

Բարեբախտաբար ջարդը տեղի չունեցաւ: Սակայն հասարակութիւնը դեռ չէ հանգստացել: Օրերս լուրջ կերպով ջարդից սկսեց վախենալ նաև ռուս ազգաբնակութիւնը: Սրան առիթ տուեց Կուրսկ քաղաքի ջարդը, որտեղ զոհ են գնացել 10—12 տարեկան ռուս երեխաներ, և տեղական ոստիկանութիւնը անզօր է գտնվել ջարդի առաջն առնելու:

Վարդանանց տօնի օրը, երէկ, մեզնում երկիւղը աւելի սաստկացաւ: Այդ օրը սովորական դպրոցական տօնը չը կատարվեց: Եկեղեցում Թեմիս առաջնորդը՝ Արիստակէս արքեպիսկոպոսը մի քարոզ ասաց, որի վերջում Բագուի ջարդի առիթով յայտնեց ցաւակցութիւն և առաջարկեց օգնութեան հասնել ով ինչով կարող է: Դրամական նպաստները յորդորեց հաւասարապէս յատկացնել նաև թուրք եղբայրներին: Այնուհետև տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ սպանվածների յիշատակին՝ խուռն բազմութեան ներկայութեամբ: Եկեղեցուց յետոյ ժողովուրդը անցաւ կար ու ձևի դպրոցը,

[illegible]

Ս. Տոփանեան

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

—

Մարտի 4 ին

Գանձակի քաղաքային ինքնավարութիւնը մտնում է այժմս իր գոյութեան երրորդ քառամեակը. ամսիս 14-ին նշանակված են նոր ձայնաւորների ընտրութիւնները:

Ութ տարի է, ինչ մեզանում գոյութիւն ունի քաղաքային ինքնավարութիւնը, և այդ ութ տարվայ ընթացքում մի բան շինվել է. քաղաքը արտաքուստ, համեմատած իր նախկին բուն ասիական դրութեան հետ, տեղ-տեղ բարեկարգվել է. աւելի կենտրոնական մասերում այդ բարեկարգութիւնը աւելի է աչքի ընկնում. քաղաքի ծայրերը ուշադրութեան համարեա չեն արժանացել դեռ, «եւրօպականութեան» կնիք բնաւ չեն կրում: Ներքին բարեկարգութեան նշոյլներ էլ նկատվում են քաղաքում. ազգաբնակութեան առողջապահական ու կրթական կարիքները առանց ուշադրութեան չեն մնացել. քաղաքային ինքնավարութեան օրով ընդարձակվել է տեղական բազմամարդ քաղաքային դպրոցը (մօտ 600 աշակ.) ու ստացել քաղաքից սեփական հոյակապ շինութիւն. հիմնվել է հիւանդանոց տեղական դրամատէր պ. Մկրտիչ Աֆանասեանի առատաձեռնութեան ու մասամբ էլ քաղաքի օժանդակութեան շնորհով. մի քանի տարրական դպրոցներ են բացված քաղաքի օժանդակութեամբ:

Բայց մեր խորին համոզմունքով աւելի, նոյն իսկ անհամեմատ աւելի, գործ կատարած կը լինէր մեր քաղաքային ինքնավարութիւնը, եթէ նրա գլխաւոր օրգանը կազմող հիմնարկութիւնը, դուման աղքատ չը լինէր մի բանով, այն է՝ ինտելիգենտ ձայնաւորներով: Մեր նահանգական քաղաքների մէջ Գանձակն այդ կողմից վերջին տեղն է բռնում գուցէ. 60 ի չափ ձայնաւորների մէջ հազիւ 15—20 հոգի գտնվեն ինտելիգենտ մարդիկ, ուժ համարվողները աւելի քիչ են, այն ինչ մեր քաղաքը կրթված մարդկանցով այնքան էլ աղքատ չէ: Ձայնաւորների մէջ շատերը կան, որոնք պաշտօնական լեզուն չեն իմանում և այդ պատճառով չեն մասնակցում վիճաբանութիւնների մէջ, քաշվում են իրանց մայրենի լեզուով գոնէ խօսել. նրանք միմիայն քուէարկում են հարցերը, քուէարկում են մեքենաբար մի քանի ազդեցիկ անձերի, յաճախակի ամենաազդեցիկի, քաղաքային գլխաւոր պաշտօնեայի, ցուցմամբ... Վերջին տարիներս սակաւաթիւ ինտելիգենտ ձայնաւորներից մի քանիսը թողեցին իրանց պաշտօնը ու այդպիսով օգտաւէտ ոյժերով աղքատ դուման աւելի աղքատացաւ: Դրա պատճառն է այն բիւրօկրատիզմը, որը իշխում է քաղաքային գործավարութեան շրջանում, դումայի նիստերի ժամանակ նոյն իսկ, և նա հնարաւորութիւն չէ տալիս ձայնաւորներին բազմակողմանի քննադատել հարցերը, գործել ինքնուրոյն, առանց ճնշման: Ինտելիգենտ ոյժերի սակաւութիւնը Դումայի կազմում միշտ նպաստել է այդ երեւոյթի, երեւոյթի, որի դէմ բողոքում են այժմս լայնածաւալ Ռուսաստանի բոլոր մտածող տարրերը, զարգացման ու ծաղկման մեղանում: Նրա կատարեալ իշխմամբ պէտք է բացատրել այն, որ մեր դուման հանրական այրող հարցերի մասին, որոնք մի քանի տեղերի գիւղերում անգամ յուզում են մտքերը, մինչև օրս ոչ մի ձէն ու ծպտուն չը հանեց...

Այդ պարտքը և ուրիշ շատ հանրօգուտ պարտքեր ծանրանում են մեր ապագայ դումայի վրա, որը իր նոր կազմով մի ամսից յետոյ պէտք է գործունէութեան ասպարէզ դուրս գայ: Թող այժմ գոնէ լուրջ վերաբերվեն Գանձակի ընտրողները իրանց ինքնավարութեան, իրանց քուէները չը զոհեն սրա-նրա խաթրին, սրան-նրան հաճոյանալու համար, պատւաւոր դիրք ստեղծելու հասարակական գործունէութեան անընդունակ մարդկանց համար. Թող այժմս գոնէ, երբ հասարակական գործունէութեան պատասխանատւութիւնը օրէցօր անչափ մեծանում է հանրական շահերի տեսակէտից, հասարակական գործունէութեան միակ պաշտօնական ասպարէզը դուրս բերեն իրանց մէջ գտնվող ինտելիգենտ ոյժերին:

Ստ. Տէր-Աւետիքեան

ԲԱԳՈՒԻ ԱՂԷՏԻ ԶՈՀԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Ստացանք. 1) Բ. Սողոմոնեանից (Պարսկաստան) 10 ր., 2) Վերին-Ագուլիսի հասարակութիւնից Ա. Մելիքսէթեանի միջոցով 15 ր. 35 կ., 3) Նամանգանից Կ. Խաչատուրեանի ձեռքով հաւաքած 63 ր., 4) Նոր-Մարգելանից Ա. Դաւթեանի ձեռքով հաւաքած 10 ր., 5) Շահպազ Մատինեանից և Համբարձում Բաղդասարեանից (Դեբալցէվօ) 50 ր., 6) Փ. Վարդանեանից (Շարլոտենբուրգ) 25 րուբլի (54 մարկ), 7) Բաթումի բանտարկեալներից Գ. Վ.-ի միջոցով 11 րուբլի: Ընդհանուր գումարը նախկին ստացածների հետ միասին 15,221 ր. 10 կոպէկ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, մարտի 9-ին

Խնդրում եմ, ձեզ ձեր յարգելի լրագրի միջոցով յայտնել ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ անկախ հանգամանքների պատճառով, Դումայի նիստը, այսօր, հինգշաբթի, մարտի 10-ին, կը կայանայ Դումայի դահլիճում: Այդ պատճառով, խուսափելով Դումայի շինութեան վտանգաւոր լցվելուց, հասարակութիւնը ներս կը թողնվի տոմսակներով, որոնց թիւը սահմանափակված է 500-ով, որովհետև աւելի մեծ թւով հասարակութիւն շինութիւնը պարունակել չէ կարող: Տոմսակները կը տրվեն նիստի օրը Դումայի դահլիճի մուտքի մօտ Վէլիամինօվսկայա փողոցից, երեկոյեան 7 ժամից: Նախապէս տոմսակներ չեն տրվի:

Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Խ. Վէրմիշեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ հաղորդում են Գօրու գաւառի Ալի գիւղից, որ այն տեղի վրաց ազգաբնակութիւնը Բագուի սպանվածների համար կատարել է մի հոգեհանգիստ, որի ժամանակ խօսվել են ճառեր կովկասեան ազգերի համերաշխութեան մասին:

—

Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան Վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը եղբ. Բօզարջեաններին իրանց հանգուցեալ հօր յիշատակին նուիրած 200 րուբլու, պ. Յով. Ղորղանեանին իր եղբօր յիշատակին նուիրած 100 ր. և իշխանուհի Մ. Բեհբութեանին իր մօր յիշատակին նուիրած զանազան իրերի համար:

—

Լուր է պտտում, որ Վիէննայի համալսարանի սանսկրիտերէնի պրօֆէսօր և գիտութիւնների կայսերական ճեմարանի անդամ Լէօպոլդ Շրեդերը մտադիր է մարտ և ապրիլ ամիսներին մի ուղևորութիւն կատարել Կովկասում լեզուաբանական և էտնօգրաֆիական ուսումնասիրութիւնների համար: Իբր թէ պարոն պրօֆէսօրը գալու է Կիևով Թիֆլիս, որտեղից մեկնելու է Լազգէզի, ուր մնալու է 5 շաբաթ և ապա նոյն ճանապարհով պէտք է վերադառնայ Վիէննա:

—

Բաթումի պրիստաւի օգնական Մախուլիային պաշտօնից հեռացրել էին և տեղը նշանակել Մ. Կալպանովին: Փետրվարի 26-ի գիշերը, ասում է «Ч. В.» լրագիրը, Կալպանովին սպանեցին տարճանակի հարուածով: Սպանողներից 2-ը բռնվեցին, իսկ երրորդը փախաւ:

—

Մարտի 7-ին Պետերբուրգում, Տէնիշէվսկի դպրոցի դահլիճում յայտնի հասարակական գործիչ և պրօֆէսօր Կուզմին-Կարավաևը կարդացել է մի զեկուցում, որի նիւթը եղել է «Ընդհանուր ժողովրդական ընտրութեան հիմքերը Ռուսաստանում»:

—

«Русь» լրագրում տպագրված է այն յիշատակագիրը, որ փետրվարի 24-ին ներկայացրել են լեհ ժողովրդի 16 ներկայացուցիչները մինիստրների կօմիտէտի նախագահին: Այդ յիշատակագրի մէջ առաջ են բերված լեհ ժողովրդի կարիքները և պահանջները: Պատուիրակութեան նախագահն է եղել կոմս Տիշկևիչը:

—

Բաթումում, մարտի 2-ին անյայտ չարագործներ զէնքով յարձակվել են Զխիկվաձէ քահանայի տան վրա: Քահանան կարողացել է դուրս թռչել պատուհանից և օգնութեան կոչել մօտակայ պահակի զինուորներին, որոնք եկել և սպանել են աւազակներից մէկին, բռնել են միւսին, իսկ մնացածները փախել են: (Ч. В.)

—

Սա բանաստեղծական անկարելիութիւն չէ, այլ մարդկային բնաւորութեան մէջ թագնված հերոսական գծերի ճիշդ նկարագրութիւն: Նիւթական աշխարհում գաղափարներով և միմիայն գաղափարներով ապրող անհատներ—անհատ անմարմինների օրինակ բերող հերոսութիւնը, մի հերոսութիւն, որի համար անպատճառ պատերազմական դաշտեր և բարձրագոչ, անեղ մեծագործութիւններ չեն հարկաւոր, որ կարող է ծլել ու ծաղկել և սովորական, մոխրագոյն աշխարհում, իբրև առօրեայ կեանքի խորշերից մէկը զարդարող աստուածային ջերմութիւն:

Համեստութեան, աննահման պարզութեան տակ թագնված աննման գոհարներ,—ահա ինչով է երկինքը յաճախ օրհնում ցաւերի հայրենիք ներկայացնող մեր աշխարհը: «Մեր Քրիստափորը», այդ համեստութեան ու պարզութեան մի ծայրագոյն օրինակ, Եղիշէի գեղանկարած հերոսութեան մի նմուշն էր: Նա էլ մի ճպուռ էր: Նրա կամաւոր աղքատութիւնը, անարծաթութիւնը, նրա մարմինը ծածկող հնոտիները երբէք թոյլ չէին տալիս, որ այդ մարդու վերաբերութեամբ որ և է նիւթական, շահադիտական հասկացողութիւն ոչ միայն կազմվի, այլ և կազմվելու հնարաւորութիւն անգամ ունենայ: Նա էլ ապրում էր իր սեփական երգի քաղցրութիւնը ծծելով: Իսկ նրա երգը կեանքի ընթացքում, մինչև վերջը, մէկ էր—գաղափար...

Օդ և գաղափար—այսքանն էլ շատ բաւական էր, որ նա ապրէր մարդկութեան մէջ, ապրէր ոչ թէ իբրև մի դառնացած յոռետես, այլ իբրև աննահման հաւատով լցված, զարմանալի սիրող և կենսաթրթիռ սրտի տէր մի մարդ, ապրէր միշտ առոյգ ու աննկուն, դառնութիւն, վիշտ ու զրկանք արհամարհող: Հացը խլելով նրա ձեռքից, չէր կարելի նրան սպանել,—նա կարող էր առանց հացի էլ ապրել: Նրան սպանելու համար բաւական էր մի բան—ջարդել, ոչնչացնել գաղափարը. առանց սրան նա, ճիշդ որ, չէր ապրի և ոչ մի բոպէ:

Այդ գաղափարամոլութիւնը ձուլվել էր նրա գոյութեան ամեն մի փաստի հետ և նա յիշեցնում էր ինչ-որ անցած էպիքական շրջանների մի մարդ, որին չէր կարելի հասկանալ մեր գործնական ժամանակներում: Սեփականութիւն նա չունէր. նրա աղքատիկ բնակարանը, նրա մաշեցնող աշխատանքի հայթայթած դրամական միջոցները հաւասար իրաւունքներով պատկանում էին և նրա ընկերներին ու ծանօթներին: Նրա մօտ մտնում էին առանց հարցնելու և նա ուրախ էր, որ այդպէս են վարվում իր հետ: Նա ինքը քընում էր չոր յատակի վրա, որպէս զի հիւրերը քնեն նրա մահճակալի վրա, նրա անկողնի մէջ...

Չէր կարելի այդ մարդուն երևակայել անգամ չարքաշութիւնից, զրկանքներից դուրս: Կարծես բոլորովին անհնարին բան էր նրա համար ապրել փոքր ի շատէ բարեկեցիկ, փոքր ի շատէ յարմար պայմանների մէջ: Աղքատութեան, կարիքի պղտոր ճիրաններն միշտ հարկաւոր էին, որպէս զի այդ բիւրեղեայ, քնքոյշ, սիրող սիրտը ցոյց տայ իր ստոյկեան ամբողջ կորովը, որպէս զի կարողանայ սիրտ տալ, տաքացնել դառնութիւններից յուսահատվածներին, որպէս զի ինքն իրան զրկելով, հայրական և եղբայրական գըթառատութեամբ խնամէ, փայփայէ իր սիրելիներին: Իսկ սիրելիներ նա շատ ունէր—նրա գաղափարակիցները: Նրան գտնում էին, որոնում էին և նա ինքն էլ որոնող էր, գտնող էր:

Մի բուռն, հրաբղխային բնաւորութիւն չէր «մեր Քրիստափորը»: Ընդհակառակն—չափազանց խոնարհ, կորած՝ ինչպէս ասում ենք. բռնկվել, պայթել չը գիտէր նա, ներքին մի խաղաղ կրակից համաչափ, հանդարտիկ այրվող էր: Ընկերական վէճերի մէջ, յիշում եմ, եղել են նոյն իսկ այնպիսի վայրկեաններ, երբ նրան անուանում էին «փալաս»: Բայց նա մի շատ փայլուն ապացոյց էր, որ այդ հեզ ու մեղմ յատկութիւնների տակ էլ կարող է անսասան համոզմունք, անյողդողդ վճռականութիւն, տոկուն հաստատակամութիւն ամբարված լինել: Դա ժայռի ճակատից աղմուկով ու որոտով ցած նետվող մի վտակ չէր, այլ դալար մարգի մէջ անձայն դուրս հոսող մի յորդառատ, վճիտ աղբիւր, որի ակը երբէք չէ նուազում, որի ջրերը չեն կանգնում արգելքների առաջ:

Միշտ սաստիկ խիստ, պահանջկոտ իր վերաբերմամբ, նա զարմանալի ներողամիտ էր դէպի ուրիշների պակասութիւնները, թուլութիւնները: Ներել գիտէր նա անսահման չափերով: Թւում էր, թէ մարդկանց մէջ հաշտութիւն, միութիւն տարածելու համար էր նա ստեղծված: Բայց ո՛չ: Ներել չէր կարող նա միայն մի բան—գաղափարական դաւաճանութիւնը: Այստեղ—ո՛չ մի զիջում: Այստեղ նոյն իսկ բռնակալութեան ընդունակ էր դառնում այդ հեզ, բարի մարդը:

Նրա հետ կարելի էր երկար ու երկար վիճել, կարելի էր չը հաւանել նրա հայեացքները, կարելի էր նոյն իսկ դատապարտել նրա գաղափարական աղանդաւորութիւնը, որ մի անխուսափելի բան է այդպիսի մարդկանց մէջ: Բայց և այդպէս, մնալով սեփական կարծիքի և համոզմունքների մէջ, չէր կարելի այնուամենայնիւ չը յարգել, չը սիրել նրան ամբողջ սրտով, չը մեծարել նրա մէջ անհուն ու անսպառ եռանդը, չը մեծարել և մտքի ֆանատիկոսին:

Մտքի, գաղափարի ֆանատիկոսներ... Սրանք են կեանքի զարդերը, սրանք են գրանիտեայ փարոսների պէս կանգնում կեանքի ալէկոծված, խաւար ովկիանոսում:

—

Մեր գիշերային հանդիպումները շատ երկար չը շարունակվեցին: Վերջապէս նրան մի օգնական էին տուել և նա կարող էր գոնէ հեռագիրների կէս-գիշերային սրբագրութիւններից ազատվել:

Բայց երկուսս էլ լրագրական աշխատողներ էինք, և հասարակական, գրական, կուսակցական հարցերը այնուհետև էլ շատ յաճախ հանդիպեցնում էին մեզ՝ մտքեր փոխանակելու համար: Մի և նոյն շրջանի, մի և նոյն աշխարհայեցողութիւնների մարդիկս շուտ շուտ էինք համախմբվում, և «մեր Քրիստափորը», միշտ լաւատեսեակ, միշտ հեղինակաւոր, մեր շրջանների աչքն էր, հոգին էր:

Նա հեռացաւ Թիֆլիսից, և ես այնուհետև երբէք չը տեսայ նրան, գրաւոր յարաբերութիւններ էլ չունեցայ նրա հետ: Բայց այդպիսի ընկերները երբէք չեն մոռացվում: Եւ ամեն ժամանակ, երբ պէտք էր երևակայել բարի, անձնուէր սիրառատ եղբօր, անկեղծ բարեկամի, անշէջ գաղափարներով վառված հեզ գործիչի տիպը, իմ մտքի մէջ իսկոյն պատկերանում էր «մեր Քրիստափորի» գունատ, նիհար, համակրելի դէմքը, որի մի հատ գիծն անգամ չէ ջնջվել սրտիս մէջ:

Եւ այդ սիրելի դէմքը այսօր սուգի շրջանակի մէջ դրված մի անուն է միայն:

Անուն միայն, այո՛, բայց ի՛նչ անուն...

Լէօ

Զեմսկի Սոբոր հրաւիրելու կանոնների նախագիծը մշակելու գործը, ինչպէս հաղորդում է «Русь»-ը, խիստ եռանդով առաջ է գնում, թէև յանձնաժողովը դեռ չէ ընտրված։ Լուրերին նայելով, մասնակցութեան են հրաւիրված մի քանի յայտնի զեմստվօյական գործիչներ, ինչպէս Դ. Ն. Շիպօվը և Ա. Սամարինը։

—

Բաթումի շրջանի Զուրուկսու վայրում գիւղական սարաժնիկների գլխաւոր ոստիկան Սէրթէմ աղա Հայդար-օղլին, հրացանաձգութեան բռնվելով Զկօնիա անունով մէկի հետ, սպանվեց։ Սպանվել է և մի գուրիացի և վիրաւորվել են Հայդար-օղլու երկու որդիները, որոնցից մէկն արդէն մեռել է։ (Ч. В.)

—

Պետական քարտուղար Վիտտէի հրաժարականի լուրը ալէկոծել է ամբողջ Պետերբուրգը։ «Бирж. Вѣд.» լրագրի աշխատակիցը կարողացել է հաստատ աղբիւրից իմանալ, որ Վիտտէն հրաժարական չէ տուել, այլ առաջարկել է ոչնչացնել Մինիստրների Կօմիտէտը, որի նախագահն է ինքը և նրա բոլոր գործերը յանձնել մինիստրների խորհրդին։

—

Զինուորական-բժշկական ակադէմիայի խորհուրդը ցանկութիւն է յայտնել դադարեցնել դասախօսութիւնները և գործնական պարապմունքները մինչև սեպտեմբերի 1-ը։ (Слово)

—

Բաթումում մարտի 3-ին կայացել է արական գիմնազիայի աշակերտների ծնողների և քաղաքի ձայնաւորների ընդհանուր բազմամարդ ժողով, որը, ինչպէս ասում է «Ч. В.» լրագիրը, ընդունել է հետևեալ 3 որոշումները. 1) Խնդրել տեղական վարչութեանը շարունակել վերսկսված դասերը, ինչպէս կարգադրել է կառավարչապետի պաշտօնակատարը։ 2) Խնդրել, ումից որ պէտք է, թոյլտուութիւն, որ ծնողական ժողովն ընտրէ իր կողմից ներկայացուցիչներ, որոնք մասնակցեն գիմնազիայի մանկավարժական ժողովին՝ լիակատար ձայնի իրաւունքով. և այդպիսի դէպքում գուցէ վերջիններս շատ դառն ճշմարտութիւններ ասէին ներկայ կրթական կարգերի վերաբերութեամբ։ 3) Խնդրել, որ գիմնազիաների ուսման վճարը պակասեցնեն։

—

Տպագրում ենք ուղղել մի սխալ, որ սպրդել է «Մշակի» № 25-ում տպված նուիրատուութեան ցուցակի մէջ։ Տպված է ստացված նուէր «իշխ. Սելեկովից 25 ր.»։ Այդ սխալ է, պէտք է լինի այսպէս. «Ծնողներից ի յիշատակ Պորտ-Արտուրում սպանված Նիկօլա և Վլադիմիր Սելեկօֆների ի նպաստ Բագուի արկածեալների—25 րուբլի»։

—

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Վարդանանց տօնի օրը Նոր-Նախիջևանի ս. Լուսաւորիչ մայր եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարվեց Բագուի զոհերի համար։ Եկեղեցին բառի բուն նշանակութեամբ լիքն էր, որպիսի բազմութիւն երևի չէր տեսած հիմնարկութեան օրից։ Պատարագից յետոյ քահանան խելացի մի քարոզ խօսեց և յայտնեց ժողովրդին միշտ արթուն լինել, միշտ պատրաստ մնալ կեանքի մէջ պատահած դժբաղդ պատահարների համար։ Դիւզարդ սեղանի վրա դրված էին երկու պսակներ «մի խումբ վշտացեալներից» և «Նոր-Նախիջևանի երիտասարդների կողմից»։ Կարգապահութիւնը չափազանց օրինաւոր էր, այնպէս որ երևի կարգապահութեան համար եկած բազմաթիւ ոստիկանները միմիայն հանդիսականների դեր էին կատարում»։

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 4-ին, մեր մահմեդականների սուգի օրը (Մուհարէմի) մեր քաղաքի հայերը, իրանց մահմեդական եղբայրներին պատւելու համար փակեցին ինքնակամ իրանց խանութներն ու արհեստանոցները։ Մահմեդականները, սաստիկ զգացված հայերի այդ խելացի բարեկամական քայլից, յայտարարել են, որ նրանք նոյնպէս պատւելու են իրանց հայ եղբայրներին առաջիկայ տօներին։ Հայերի ու մահմեդականների եղբայրութիւնը գնալով ամրանում է։ Տօնի օրը Ախունդ Պէշնամազ-զադէին ներկայացաւ հայերից մի պատգամաւորութիւն, որը ընդունվեց սրտագին շնորհակալութեամբ։»

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի Վարդանանց տօնը տօնվեց մեր եկեղեցիներում բազմամարդ ամբոխի ներկայութեամբ։ Ս. Յովհաննէս մայր եկեղեցում քարոզներ խօսեցին տօնի առիթով Էջմիածնի միաբան Ներսէս աբեղայ Տէր-Միքայէլեանցն ու Շմաւոն քահանայ Բօրեանցը. երկուսն էլ լաւ տպաւորութիւն թողեցին ունկնդիրների վրա։ Եկեղեցում կային նաև մի քանի ուսանող թուրքեր»։

—

Ստացանք Զխար գիւղի աղետից փչացածներին բաժանելու համար. 1) Կ. Բաղիկեանից 50 կ. 2) Յովհաննէս Օհանեանից 5 րուբլի, 3) մի երևանցուց 5 րուբլի, 4) Շ. Մարգուլեանից (Բալախանի) 5 րուբլի, 5) տիկ. Աննա Թադէոսեանից 3 րուբլի. ընդամենը 18 ր. 50 կ.։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Լուրեր հաշտութեան մասին։ Հաշտութեան մասին յամառ լուրերը պտտում են Պետերբուրգի հասարակութեան բոլոր խաւերում։ Լուրերին նայելով, գերմանական և ֆրանսիական դեսպանները Պետերբուրգում ստացել են իրանց կառավարութիւններից ցուցմունքներ և հրահանգներ հաշտութեան բանակցութիւնների մասին։ Չէ կարելի որոշ ճշդութեամբ երաշխաւորել բոլոր պատմածների ստուգութիւնը, բայց մի և նոյն ժամանակ լուրերը հաշտութեան մասին վերջին 3—4 ամսվայ ընթացքում այնպէս յամառ չէին եղել, ինչպէս այժմ։ (Пр. К.)

—«Новое Время» լրագրին հեռագրում են Պարիզից փետրվարի 26-ին. «Երէկվանից ֆրանսիական պաշտօնական շրջաններում դրված է հարց հաշտութեան մասին։ «Temps» լրագիրը, քննելով հաշտութեան շանսերը, յայտնում է, որ Ռուսաստանի գրաւած դրութիւնը Եւրոպայում և առհասարակ աշխարհի մէջ հարկադրում էր նրան ամեն հնարաւոր միջոց գործ դնել ճապօնական արշաւումն յետ մղելու համար։ Եալուից, Վաֆանգօուից, Լեաօեանից յետոյ, նոյն իսկ Պորտ-Արտուրի անկումից յետոյ կարելի էր պնդել պատերազմը շարունակելու վրա. նրան ոչ միայն հարկաւոր էր, այլ և անհրաժեշտ մի անգամ ևս փորձել իր բախտը վճռական կռւում։ Հաշտութեան ցանկութիւնը, քանի որ դեռ չէր խաղացված վերջին խաղը, կը լինէր տկարութեան նշան։ Այժմ դրութիւնը փոխվել է։ Ռուսական զօրքը ստօյիկեան քաջութեամբ փորձեց իր բախտը անհաւասար կռւի մէջ, չը նայելով աջակից զօրքերի բացակայութեան, որոնք այնքան սպասվում էին և որոնց վրա այնքան մեծ յոյսեր էին դրված։ Ռուսները դիմացան մինչև այնքան, երբ ճապօնական հրամանատարութեան թւական գերակշռութիւնը և գերազանցութիւնը չը հաւասարեց նրանց իրանց հակառակորդի առաւելութեան մէջ։ Վերջին պարտութիւնը, մաքրելով Ռուսաստանի պատիւը աշխարհի աչքում, դնում է ռուսներին այնպիսի դրութեան մէջ, որով պատերազմի շարունակութիւնը կը պահանջէ նրանից ոյժերի լարումն, ուրեմն և ոյժերի վերջնական սպառման վտանգ։ Լրագիրը աւելացնում է, որ Ռուսաստանը չը պէտք է սպառէ իր նիւթական և բարոյական եռանդը բաւականաչափ չը մտածված ձեռնարկութիւնների մէջ. արժանապատւութիւնը թոյլ չէր տալիս շեղվել այդ վերջին փորձութիւնից, բայց պարտաւորութիւնը երկրի առաջ թոյլ չէ տալիս ապագայում անսահման զոհեր անել։ Այդ պատճառով ֆրանսիական թերթը խորհուրդ է տալիս չը գրաւվել այն յոյսերով, թէ կարելի է անմիջապէս ձեռք բերել գերակշռութիւն հակառակորդի վրա, այլ աշխատել ռեվանշի մասին ներքին բարենորոգութիւնների շաւղով։ Ֆրանսիական հասարակական կարծիքի ահագին մեծամասնութիւնը, հաւատարիմ ռուս-ֆրանսիական դաշնակցութեան, միացնում է իր ցանկութիւնները ներկայ դրութեան այդպիսի լուծման։—«Journal des Debats» ենթադրում է, որ ռուսները պէտք է հեռանան դէպի Խարբին. լրագիրը կցում է, որ ռուսների համար ահագին աջակից զօրք է հարկաւոր նախ քան նրանք կարող կը լինեն մի անգամ ևս փորձել դիմադրել ճապօնացիներին։ Իսկ եթէ նրանք չունեն այդպիսի աջակցութիւն, ուրեմն ժամանակ է մտածել խաղաղութեան մասին։ «Liberté» լրագիրը նոյնպէս ենթադրում է, որ հասել է րոպէն քննել հաշտութեան խնդիրը։ Շատ ռուսներ պատերազմի սկզբում համարում էին նրան գաղթականական պատերազմ, բայց այժմ, շնորհիւ կրած ծանր կորուստների, նա դարձել է և ազգայնական։

Մուկդենի դէպքերի առիթով։ Շանղհայից հեռագրում են «Рус. Слово» լրագրին մարտի 1-ին. «Այստեղ համարում են Մուկդէնի դէպքերը գրեթէ վճռող ճակատամարտ։ Ճապօնացիները ասում են, որ Պորտ-Արտուրի անկումը տուել է նրանց ձեռքը խոշոր խաղ։ Մի այլ լրագիր նմանութիւն է տեսնում Մուկդէնի և Սեդանի մէջ, շեշտելով դրութիւնների նմանութիւնը։ Լրագիրը ամփոփում է Մուկդէնի պարտութիւնը. նա չէ նսեմացնում Ռուսաստանի հզօրութիւնը, բայց գտնում է, որ մահացու հարուած է հասցրված նրա բիւրոկրատիական կազմին։ Պատմում են, որ ճապօնական ընդհանուր շտաբը մշակել է հինգերորդ բանակի մի ծրագիր, որի մէջ մտնում է Վլադիվօստոկի պաշարումը։ (Н. О.)։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

8 մարտի

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 7 մարտի։ Այն առիթով, որ ամէրիկական կառավարութիւնը ջերմ ցանկութիւն ունի նպաստել խաղաղութեանը և հնար եղածին չափ հեռու գնաց այդ ուղղութեամբ, մերժումի չը հանդիպելով, «Ստանդարդի» թղթակիցը լիազօրութիւն ունի ամենահեղինակաւոր կողմից յայտնելու, որ Հէյ երբէք փորձ չէ արել որ և է քայլ անել այդ ուղղութեամբ և չէ ստացել անմիջապէս բացասական պատասխան։

ՊԱՐԻԶ, 8 մարտի։ Միջերկրական ծովի գործող էսկադրան, վերադառնալով ճանապարհորդութիւնից Իտալիայի ափերի մօտ, կերթայ Սպանիա։

ՀՌՈՄ, 8 մարտի։ «Սէկօլօ» առաջարկում է դիմել իտալական կառավարութեանը պետիցիայով, խնդրելով նրան առաջարկել միջնորդութիւն Ռուսաստանին և Ճապօնիային։

ՆԷԱՊՕԼ, 8 մարտի։ Երէկ տեղի ունեցան Վէզուվի զօրեղ արտավիժումներ։

ՍՕՖԻԱ, 8 մարտի։ Առաւօտեան մինիստր-նախագահը ճանապարհ ընկաւ Մենտօնա։ Մինիստր Պէտկօվն յանձնված է արտաքին գործերի մինիստրութեան ժամանակաւոր կառավարութիւնը։—Բ. Դուռը նորերս դիմեց մեծ պետութիւններին գանգատով այն ծանր պայմանների վրա, որոնց մէջ իբր թէ գտնվում է Բօլգարիայի մահմեդական ազգաբնակութիւնը։ Նաչէվիչ այդ առիթով յայտնեց Կ. Պօլսի դեսպաններին, որ վերոյիշեալ մեղադրանքը այն աստիճան սուտ է Բ. Դրան բերած բոլոր մանրամասնութիւնների մէջ, որ բօլգարական կառավարութիւնը պատրաստ է համաձայնվել, որ միջազգային յանձնաժողով նշանակվի այդ հարցը քննելու համար այն պայմանով, որ նոյն յանձնաժողովը պարզէ բօլգարական ազգաբնակութեան դրութիւնը Թիւրքիայի 4 վիլայէթներում։

ԿԱԶԱՆ, 8 մարտի։ Չէ պարզված արժէթղթերի յափշտակողի անձնաւորութիւնը, որը բռնվեց Կազանում։ Աչքի ընկաւ ոստիկանապետի անվեհերութիւնը, որը չը հեռացաւ համարից, չը նայելով նրա վրա երկու անգամ րէվօլվէր կրակելուն, վախենալով սեղանի վրա դրված արժէքաւոր դօկումէնտների ոչնչացնելուց։ Քննութիւնը կատարվում է։

ՄՕՍԿՎԱ, 3 մարտի։ Մուկդէնում մնացած սանիտարական բժշկական պէրսօնալի վիճակի մասին հարցապնդումին ստացված է պաշտօնական տեղեկութիւն, որ պէրսօնալը կենդանի և առողջ է։

ԲԱԳՈՒ, 8 մարտի։ Ֆինանսների մինիստրի առաջարկութեամբ նահանգապետի նախագահութեամբ կը կայանայ արդիւնաբերողների և գործարանային տեսչութեան ու լեռնային վերահսկողութեան պաշտօնեաների խորհրդակցութիւն Բագուի նաւթարդիւնաբերական շրջանի բանւորների դրութիւնը պարզելու և բանւորների յայտարարութիւնները քննելու համար։

ՄՕՍԿՎԱ, 8 մարտի։ Գործակատարների և առևտրական ծառայողների ընկերութիւնները և ուրիշ դրանց նման հիմնարկութիւնները ֆինանսների մինիստրութիւնից ստացել են առաջարկութիւն ուղարկել իրանց ներկայացուցիչներին այն խորհրդակցութեան, որ լինելու է տօնական հանգստութեան և աշխատանքը կանօնաւորելու մասին առևտրական հիմնարկութիւններում։

ՎՕՐՕՆԷԺ, 8 մարտի։ Նահանգական ժողովն ընտրեց երկու յանձնաժողով. մէկը օրէնսդրական անհրաժեշտ ակտերը և գործնական ձեռնարկութիւնները նախապէս մշակելու և պատրաստելու համար համաձայն փետրվարի 18-ի կառավարչական ակտերի և միւսը—ի մի գումարելու համար գոյութիւն ունեցող զէմստվօի կանօնադրութեան պարզված պակասութիւնները և ցանկալի բարւոքումները։

ՎԻԲՕՐԳ, 8 մարտի։ Լրացուցիչ տեղեկութիւնների համեմատ, Վիբօրգի նահանգապետի կեանքի դէմ փորձ անողը ներս ընկաւ նահանգապետի կաբինէտը ոչ լանդսեկրետարի ներկայութեամբ, որը գտնվում էր այն ժամանակ իր աշխատութեան կաբինէտում։

ՏՕԿԻՕ, 8 մարտի։ Ճապօնացիները բռնեցին բրիտանական «Գարբուրտօն» շոգենաւը, որ գնում էր Վլադիվօստոկ 5600 տօնն ածուխի բեռնով։

ԼՕՆԴՕՆ, 8 մարտի։ Ճապօնական միսսիան հրատարակեց հետևեալ հաղորդագրութիւնը Տօկիօից, թէ ճապօնացիները բռնեցին Սինմինտինում մի ռուս օֆիցէրի, որը եկել էր այնտեղ, խախտելով իր տուած ազնիւ խօսքը։ «Կիսապաշտօնական Պետերբուրգեան գործակալութիւնը» այդ օֆիցէրի վարմունքը մեղմացնելու համար բերում է այն հանգամանքը, որ վերադառնալով Ռուսաստան Շանղհայի վրայով, նա ուղևորվեց չինական երկաթուղիով. այդպիսով դուրս էր գալիս, որ ճապօնական հաղորդագրութիւնը հիմնված է սխալի վրա. իբրապէս բոլոր ռուս օֆիցէրները, որոնք ազատութիւն ստացան Պորտ-Արտուրի անձնատուր լինելուց յետոյ, ազնիւ խօսք տուին, կապիտուլիացիայի բնագրի համաձայն, չը գործել ի վնաս ճապօնական շահերի, և ճապօնական կառավարութիւնը, համոզված լինելով, որ օֆիցէրների Ռուսաստան վերադարձը ճապօնական պատերազմական գործողութիւնների գօտիի վրայով վնասակար կը լինէր պատերազմական գործողութիւնների համար, որոշեց արգելել ռուս օֆիցէրներին ընթանալ այդ ճանապարհով։ Այդ որոշումը հաղորդվեց նրանցից խօսք առնելու վայրկեանին։ Այդ պատճառով ակներև է երևում, որ ռուս օֆիցէրի գալը Սինմինտին, որը գտնվում է պատերազմական գործողութիւնների շրջանում, տուած խօսքի խախտումն է համարվում։

9 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկին նշանակված է առաջին մանջուրական բանակի հրամանատար։

ՄՕՍԿՎԱ, 8 մարտի։ Նահանգական զէմստվօի ժողովի կողմից ընտրված յանձնաժողովը պետական բարեկարգութեան հարցերը մշակելու համար առաջարկեց ժողովին թէ անհրաժեշտ է թոյլ տալ, որպէս զի մասնակցեն քաղաքների և զէմստվօների ընտրեալ ներկայացուցիչները։ Խորհրդակցութիւնը պէտք է բաղկացած լինի ոչ աւել 45 կամ 50 անդամից։ Մեծ նշանակութիւն ունի նոյնպէս, որ խորհրդակցութեան մէջ մտնեն զանազան հասարակական խմբերին պատկանող անձինք և հասարակութեան քաղաքական մտքի զանազան ուղղութիւններ ներկայացնեն։ Հասարակական ոյժերի գրաւումը հնարաւոր է միայն, երբ նրանք մասնակցեն գոյութիւն ունեցող համադասակարգային և հասարակական հիմնարկութիւնների ընտրութեան մէջ։ Այդ պատճառով ցանկալի է, որ կառավարութիւնն առաջարկէ բոլոր նահանգական զէմստվօների ժողովներին և 50,000-ից աւելի ազգաբնակութիւն ունեցող քաղաքների դումաներին երկուական ներկայացուցիչ ընտրել իւրաքանչիւր նահանգից և մի-մի ներկայացուցիչ պակաս ազգաբնակութիւն ունեցող քաղաքներից։ Ընտրված ներկայացուցիչները, գումարվելով Պետերբուրգում, կընտրեն իրանց միջից խորհրդակցութեան անդամներ։ Զէմստվօներից և քաղաքներից ընտրվածներին պէտք է իրաւունք տրվի մատնացոյց անել խորհրդակցութեան համար օգտակար անձերի վրա իրանց շրջանից և այլ՝ հասարակական գործիչների և գիտութեան ներկայացուցիչների շրջանից։ Ճանապարհ ընկան Պետերբուրգ խնդիրը տալու համար Մօսկվայի րէֆօրմատեան եկեղեցու րէալական դպրոցի աշակերտների ծնողները։ Պատգամաւորութիւնը մանկավարժական խորհրդի որոշման համաձայն, խնդրում է պակասեցնել քննական պահանջները, ապահովել դասընթացքն աւարտողներին, որ նրանք կարողանան բարձրագոյն դպրոցները մտնել և յետաձգել զինուորագրութեան կատարումը այն աշակերտների համար, որոնց չէ աջողվել մտնել բարձրագոյն դպրոցները։—Մօրօզօվի գործարաններում Օրէխօվում վերսկսվեցին աշխատանքները։

ՄԻՆՍԿ։ Մինիստրների Կօմիտէտին ներկայացվելիք գրութեան մէջ Հիւսիս-Արևմտեան երկրի կարիքների մասին, գիւղատնտեսական

ընկերութիւնը, երկրի կուլտուրական և արդիւնաբերական կեանքի ապագայ զարգացման համար անհրաժեշտ է համարում բոլոր սահմանափակող օրէնքների վերացումը, ընտրողական դէմստվօի մտցնումը, 1865 Թւի դեկտեմբերի 10-ի ուկազի վերացումը, գիւղացիների դասակարգային իրաւունքների ընդլայնումը, ընդհանուր ուսման և աշակերտների մայրենի լեզուների մտցնումը:

ԲՈՒԴԱՊԷՇՏ: Պարլամենտական շրջաններում դրութիւնը նորից կրիտիքական են համարում: Սպասվում է պարլամենտի լուծումը:

ՏՕԿԻՕ, 8 մարտի: Եապօնիա են ուղարկված 45,000 գերիներ Կայիւանի գրաւումը ըստ ամենայն հաւանականութեան ակտիվ հալածանքի վախճանն է համարվում:—Չինական աղբիւրներից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, ռուսական առանձնացրած զօրաբաժինների դրութիւնը չափազանց ծանր է մթերքների հայթայթման տեսակէտից: Շատ հաւանական է, որ եապօնացիները շուտով կը գրաւեն Գիրինը և Ձանչունը: Դէպի Խարբին տանող ճանապարհի վրա չէ նախատեսնվում լուրջ դիմադրութիւնը:—Լեաօեանի չինական նահանգապետը իր ազգականներով խոստովանեցին, որ պատերազմի սկզբից նրանք ռուսների լրտեսներ էին: Նրանք պաժի կենթարկվեն պատերազմական օրէնքների համաձայն:—Եապօնական զօրքը հալածում էր ռուսներին մօտ 90 մղոն տարածութեան վրա առանց որ և է հանգստութեան: Վէնբան, որ գտնվում է 13 մղոն դէպի հիւսիս Կայիւանից, շուտով կը գրաւվի նրանց կողմից: Եապօնական բանակն այժմ կանգնած է մանջուրական հողի վրա Պորտ-Արտուրից մօտ 330 մղոն հեռաւորութեամբ: Առաջիկայ պատերազմական գործողութիւնները, համեմատելով արդէն իրագործվածների հետ, բարդ չեն լինելու: Եապօնացիները այժմ օգտվում են Լեաօ գետից և երկաթուղուց իրանց տեղափոխութիւնների համար:

ՏՕԿԻՕ: Ռուսական բանակի պարտութիւնը պէտք է վերագրել խուզարկութիւններ կատարելու մէջ ցոյց տուած անփորձութեանը: Երբ Կուրօպատկինը լսեց, թէ ինչպէս Պորտ-Արտուրից բերված թնդանօթները ամբակծում են իր բանակի կենտրոնը և իմացաւ, որ եապօնացիները նրա թիկունքի կողմն անցան, նա զարմացած էր, սակայն փետրվարի առաջին թւերին յայտնի էր, որ եապօնացիներն անցան Խունխէ և այն ժամանակն արդէն մտածում էին, որ այդ շարժման հետևանքը կը լինի պատերազմ:—Ծայրի ձախ թեւի վրա գտնվող մի բատարէա պատերազմում էր հազւագիւտ քաջութեամբ: Թնդանօթները դուրս էին բերում վազեցնելով ռուսների մօտից: Համարեա բոլոր թնդանօթաձիգ զինուորներն ընկան գնդակահար եղած. Թնդանօթները շարունակում էին գործել և եթէ օժանդակ զօրքեր չը մտենային, դա կը լինէր երկրորդ Կօլէնզօ: Բատարէայի հրամանատար Ուդժիդան, արտիլէրիական գործի ամենափայլուն ճանաչողներից մէկը Եապօնիայում, սպանվեց, 12 օֆիցէրներ ծանրապէս վիրաւորվեցին և 2-ը թեթև. մի քանի զինուորներ միայն կենդանի մնացին: Եապօնական բոլոր հպատակներին առաջարկված է դուրս գալ Սինմինտինից մինչ մարտի 7-ը: Քաղաքում մնալ ցանկացողները վերոյիշեալ թւից յետոյ պարտաւոր են անցագիր ձեռք բերել:—Մանջուրիայի գետերը կատարելապէս մաքրվեցին սառուցից:

ԼՕՆԴՕՆ, 9 մարտի: Հայաշի երէկ երեկոյեան ժամանեց Նիւկասլ եապօնական զրահակիրը ծովն իջեցնելու ժամանակ ներկայ լինելու համար:

ՏՕԿԻՕ, 7 մարտի: Եապօնական բանակից Եապօնիա են ուղարկվում 25,000 օֆիցէր և զինւոր, որոնք ինվալիդներ են դարձել մուկդէնեան կուից յետոյ:

ԼՕՆԴՕՆ, 8 մարտի: «Ցենտրալ-Նիւս»-ի թղթակիցը խօսակցութիւն ունեցաւ եապօնական բանկի կառավարիչի օգնական Տակագաշու հետ, որ նոր է եկել Լօնդօն: Տակագաշին ասաց, թէ երկու փոխառութիւնների կնքումից յետոյ անցեալ տարի նա վերադարձաւ Տօկիօ զեկուցման համար և կարողացաւ ներկայացնել նպաստաւոր զեկուցագիր: Տակագաշին չէ կարող ասել որոշակի, երբ կը յարուցանվի հարց առաջիկայ փոխառութեան համար Լօնդօնում, վերջին փոխառութիւնից դեռ շատ փող է մնում, ուստի կարիք չը կայ շտապելու: Նոր փոխառութեան պայմանները անկասկած աւելի նպաստաւոր կը լինեն առաջիններից: Որովհետև նախորդ երկու փոխառութիւնների մէջ մասնակցել է Նիւ-Եօրկը, ուստի նոր փոխառութիւնը կը դասաւորվի Լօնդօնի և Ամերիկայի հետ: Նիւ-Եօրկից անցնելիս, նա գտաւ, որ տրամադրութիւնը եապօնական թղթերի վերաբերմամբ շատ նպաստաւոր է. հասարակութեան կողմից մեծ պահանջ կայ եապօնական թղթերի համար, ուստի դժուար է ասել, թէ որքան երկար ժամանակ Եապօնիան կարող է մղել պատերազմ առանց նոր փոխառութեան արտասահմանում: Դրամի առձեռն պաշարը կը բաւէ շատ ամիսների համար: Եապօնական փոխառութեան լուրի մասին Բերլինում Տակագաշին ասաց, որ նա չէ կարծում, թէ եապօնական կառավարութիւնը երբ և իցէ բանակցած լինի այդ մասին Բերլինի հետ: Բոլոր փոխառութիւնները անցնում են նրա ձեռքով և նա մինչև այժմ ոչինչ չէ լսել Բերլինի մասին: Հաշտութեան մասին նա հնարաւոր գտաւ ասել միայն, որ Եապօնիայում ամեն տեղ հաստատ վճռականութիւն կայ շարունակել կռիւը: Խաղաղական բանակցութիւնների նախաձեռնութիւնը պէտք է բղխէ Ռուսաստանից: «Այդպէս էր կարծիքը Տօկիօում իմ մեկնելու րօպէին, այդպէս էլ մնացել է այժմ»:

ԼՕՆԴՕՆ, 9 մարտի: Շատ անձինք Լօնդօնում, որոնք հասարակական և առևտրական կապեր ունեն Ռուսաստանի հետ, ենթադրում են հաստատել անգլօ-ռուսական կլուբ: Ռուսաց դեսպանը և դեսպանատան անդամները անպաշտօնապէս աջակցում են ծրագրին: Երէկ երեկոյեան կայացաւ «Րօսսէլ» հիւրանոցում ժողով այդ առթով: Ժամանակաւոր քարտուղարն է Ադիասօվիչ: Կլուբը քաղաքական գոյն չը պէտք է ունենայ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Պաշտօնական: Գեներալ Լինևիչի ամենահպատակային հեռագիրը 1905 թ. մարտի 8-ին. «Երէկ մեր պահակային զօրախմբի ճակատի առաջ երևացին հակառակորդի հեծելազօրքի խուզարկուները, որոնց հետևում էր հետևակային շղթան, որ կանգ առաւ Մաչէնտայ գիւղի գծի վրա:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Արտիստական ընկերութեան թատրոնում
Հինգշաբթի, մարտի 10-ին
Հայոց դրամատիքական ընկերութեան խումբը
Ի ՆՊԱՍՏ Տ. ՄԱՅՍՈՒՐԵԱՆԻ
կը ներկայացնէ առաջին անգամ Հ. Հաուպտմանի
ՌՕԶԱ ԲԵՐՆԴ
Նոր պիեսը 5 գործ. Թարգմ. Խաժակի:
Մասնակցում են.—Օր. Արուսեակ, տ.տ. Ագնիւ, Զարէլ, Մայսուրեան, Նոնիկեան, Վարդուհի. պ.պ. Աբէլեան, Աւետեան, Ազեան, Ադէլխանեան, Անդրանիկ, Զարիֆեան, Պետրոսեան, Թաշճեան, Սազանդարեան և ուրիշներ:
Սկիզբն է ժամը 8-ին երեկոյեան:
Տեղերի գները բենեֆիսային են:
Շաբաթ, մարտի 12-ին խումբը կը ներկայացնէ պ Ս. Թառայեանի նոր պիեսան. «Արշալոյս» կենսագ. պատկեր 5 գործ.:
Հերթապահ անդամ վարչութեան՝
Լ. Մանթաշեան
(չ. հ.) Րէժիսսեօր՝ Յ. Աբէլեան

ՈՒՐԲԱԹ, ՄԱՐՏԻ 11-ին,
կէս օրից յետոյ ժամը 4-ին ազնուականների նոր կառուցվող դպրոցի գրասենեակում կայանալու է Վակէի առաջին խումբ հողատէրերի ժողովը, քննելու այդ տեղի յատակագիծը: Յայտնելով այդ մասին, Թիֆլիսի Դումայի ընտրած յանձնաժողովը խնդրում է յիշված հողատէրերին շնորհ բերել յիշեալ ժողովին: 1—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. Յ. Քարանեան
ընդունում է ներքին եւ ջղային հիւանդութիւններ ունեցողներին առաւօտեան 9—12 ժամը և երեկոյեան 5—7 ժամը:
Վելիամինովսկի փողոց տ. Սաֆարեանի, № 13. III գիմնազիային կից (կ. ե. հ.) 12—20

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Մ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախկին օրդինատօր Մոսկվայի համալսարանի կլինիկայի
Ընդունում է յատկապէս միզանցքասեռական, սիֆիլիսի և կաշու հիւանդութիւններ ունեցողներին: Ընդունելութիւնն ամեն օր՝ 10—11 ժամին առաւօտեան և 6—8 ժամին երեկոյեան: Րտիշչևսկի փող. № 1, «պօժարնի կօմանդի» դիմացը. տէլէֆօն № 11. (ա. օ.) 1—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ
յայտարարում է, որ ներկայ մարտի 16-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, աճուրդով կապալի է տրվում Կուր գետի վրայի շարժական լողարանը, որը բաղկացած է փայտէ պավիլիօններից՝ երկաթէ կամրջակների վրա: Փակված ծրարներում յայտագրեր կարող են տրվել առանձին-առանձին մետաղէ և փայտէ մասերը կամ բոլորի համար միասին, կամրջակները ջրի վրա դնելու համար, ամրացնել նրանց ափին և նրանց վրա լողարան շինելու: Պայմանների և յատակագծի հետ կարելի է ծանօթանալ Ուպրավայի շինարարական բաժնում ժամը 12—3-ը: 1—3

Լոյս տեսաւ մամուլի տակից
ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ ՈՒԴԻԱՑԻ և ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
Գինն է 40 կոպ.
ճանապարհածախսով 50 կոպ.
Դիմել Թիֆլիսում՝ «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցին, Ս. Ռ. Դօվլաթեանին, Ս. Կ. Կաֆիեվին, Յ. Մելիք-Ջանեանցին (Բեհբութեար փողոց), իսկ Սիմֆերօպօլում՝ (Ղրիմ) հեղինակին այսպէս.—Симферополь, священ. Г. Овсепьянъ. ե. հ. 9—15

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Ա. Ստեփանեան
Ընդունում է առաւօտեան 9—2 և 5—7, Վելեամինսկայա փ. № 8.

ՄՕԴԱՅԻՆ
ԴՈՒԽԻՆԵՐ
„ՏՈՒԲԷՐՕԶԱ"
Բրօկար եւ Ընկ.
մ. մ. յւ, 4—6

„Շ Ղ Թ Ա Յ"
Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան Վարչութիւնը
հրաւիրում է պ.պ. փայատէրերին տարեկան ընդհանուր ժողովի, որ նշանակված է կիրակի, ներկայ մարտի 20-ին, Քաղաքային Դումայի դահլիճում երեկոյեան 8 ժամին քննելու և հաստատելու համար վերջին գործող տարվայ հաշիւը և Ընկերութեան գործերի լիկվիդացիայի կարգի որոշումը: (10, 12, 17) 1—3

ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐ
Նրանց կեանքը և գործերը (Նմուշներով)
I Բանաւոր գրականութիւն. Գողթան երգեր, ժողովրդական երգեր, աշուղի երգեր, Սայաթ-Նօվա:
II Գրականութիւն. Տառերի գիւտը (Սահակ, Մեսրոպ):
Գրականութիւնը V դարում. (Բիւզանդ, Ագաթանգեղոս, Եղիշէ, Խորենացի, Փարպեցի և այլն):
Հ. գրականութիւն արաբական շրջանում. Կաղանկատուացի, Յովհ. կաթղ. Թովմա Արծրունի, Ասողիկ. Լաստիվերտցի և այլն:
Հ. գրականութիւնն Ռուբինեանց օրով. Բանաստեղծութիւն, պատմագրութիւն և վարդապետական գրուածներ:
III Անկման շրջան. Քուչակ Նահապետ և երգերը:
IV Վերածնունդ. Մխիթարեաններ (Վենետկի և Վիեննայի), Ալիշան, Պէշիքթաշլեան, Դուրեան, Պարոնեան, Սրուանձտեան, Ծերենց և այլն:
Ռուսահայ բաժին. Աբովեան, Նազարեան, Նալբանդեան, Ռ. Պատկանեան, Շահազիզ, Պռօշեան, Գ. Բարխուդարեան, Սունդուկեան, Աղայեան, Րաֆֆի, Շիրվանզադէ, Մուրացան, Լէօ, Ահարոնեան, Պալասանեան, Երիցեան, Յ. Յովհաննիսեան, Ծատուրեան, Թումանեան, Իսահակեան, Շանթ և այլն:
Միջնակարգ դպրոցների համար կազմեց Գ. Վանցեան, գինն է 1 րուբլի, ճանապարհածախսով 1 րուբլի 30 կոպէկ:
Դիմել՝ Թիֆլիս. Коммерческое учил. Ванціанъ կամ Թիֆլիսի գրավաճառներին:

Ս. Պետերբուրգի մեքենայական արդիւնագործութեան ընկերութեան
ԱՄՈՒՐ, ՃԱՇԱԿՈՎ և ԹԵԹԵԻ, ԿԱՆԱՆՑ, ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ և ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ
ԿՕՇԻԿՆԵՐ,
նոյնպէս և սկօրօխօդներ ու սանդալներ կարելի է ստանալ Թիֆլիսում և Անդրկովկասի միւս քաղաքներում ԱՄԵՆԱԼԱՒ վաճառատներում:
ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
С.ПЕТЕРБУРГЪ.
Խնդրվում է ուշք դարձնել ֆաբրիկայի նշանի վրա:

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՅՇԷԼԷՐ"
Առևտրական տան պահեստում կայ ընտրութեան համար
մեծ քանակութեամբ ռուսական եւ արտասահմանեան
արդիւնագործութեան
ԿԱՃՈՒԵՂԷՆԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ
Տէլէֆօն № 346. 81—39 Երևանեան հրապարակի վրա: